

Dariusz Rajchel

Politechnika Opolska
Wydział Ekonomii i Zarządzania
ORCID: 0000-0001-9858-6334

BUDŻET OBYWATELSKI OPOŁA NARZĘDZIEM ROZWOJU MIASTA

Streszczenie (abstrakt): Budżet obywatelski (BO) z roku na rok cieszy się zwiększonym zainteresowaniem mieszkańców miast, zwłaszcza, że umożliwia on współpracę z władzami samorządowymi. W ramach uchwalania budżetu miasta istnieje możliwość przeznaczenia pewnej puli środków pieniężnych. W Opolu w pierwszej edycji BO była to kwota 2 mln zł, aby w 2019 roku (V edycja) kwota ta wzrosła do 4,3 mln zł, która może być wydatkowana w ramach zgłoszonych i przyjętych do realizacji zadań. Wybór zadań odbywa się w formie głosowania drogą elektroniczną lub tradycyjną (papierową). Projekty z największą liczbą głosów są przyjmowane do realizacji aż do wyczerpania środków finansowych. Wymogi formalno-prawne budżetu obywatelskiego miasta Opola są uregulowane w regulaminie BO na każdy rok. Przez BO mieszkańcy mają wpływ na zarządzanie środkami publicznymi, a angażując się w to przedsięwzięcie budują postawy obywatelskie, aktywizują się w ramach społeczeństwa, a tym samym wpływają na rozwój przestrzeni miejskiej nie tylko swojej dzielnicy, ale całego miasta.

Słowa kluczowe: budżet obywatelski (partycypacyjny), miasto, rozwój miasta

OPOLE CIVIL BUDGET A TOOL FOR CITY DEVELOPMENT

Abstract: The civic budget (CB) from year to year enjoys the interest of city residents, especially since it enables cooperation with local government authorities. When adopting the city budget, it is possible to allocate a certain amount of cash in Opole in the first edition of CB, it was PLN 2 million so that in 2019 (fifth edition) this amount would increase to PLN 4.3 million, that could be spent to implement t submitted and adopted. The selection of tasks depends on electronic or traditional (paper) voting. Projects that succeed the majority of voting are chosen to be realized until the exhaustion of funds. The formal and legal requirements of the civic budget of the city of Opole are regulated in the provisions of the CB for each year. Through CB, residents have an impact on the management of public funds and, engaging in this project they build civic base, become active within society and thus influence the development of the urban space not only of their district but of the entire city.

Keywords: civic budget (participatory), city, city development

Wstęp

Jednym z istotnych zadań wynikających z obowiązującego prawa jest systematyczny rozwój jednostki samorządu terytorialnego oraz zaspokojenie potrzeb jego mieszkańców. Aby sprostać nałożonym przez ustawę o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 Nr 16 poz. 95 ze zm.), powiatowym (Dz. U. 1998 Nr 91 poz. 578 ze zm.) lub wojewódzkim (Dz.U. 1998 Nr 91 poz. 576 ze zm.) zadaniom, władze lokalne zobowiązane są do uchwalenia budżetu na dany rok kalendarzowy, w którym uwzględnione są wszystkie źródła dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów. W świetle obowiązującego prawa budżet przygotowują organy wykonawcze czyli wójt, burmistrz, prezydent, a uchwałę budżetową organ uchwałodawczy czyli Rada Gminy lub Rada Miasta. Przygotowując projekt uchwały budżetowej, władze miasta czy gminy powinny uwzględnić decyzje mieszkańców, gdyż jest to jedno z narzędzi umożliwiających włączenie społeczności lokalnej w życie społeczne, gospodarcze, finansowe czy kulturalne danej jednostki samorządu terytorialnego. Przez włączenie mieszkańców w procedurę budżetową, wpływa się m.in. na podniesienie wiedzy mieszkańców o funkcjonowaniu budżetu, integrację mieszkańców wokół ważnych dla nich kwestii i zadań, lepsze poznanie ich pomysłów, potrzeb i opinii oraz zwiększania zaangażowania obywateli w proces decydowania o lokalnych wydatkach i ich wpływu na działania lokalnego samorządu, a jednocześnie podniesienie poziomu zaufania mieszkańców do władz. Jednym z takich rozwiązań jest – w ramach uchwalonego budżetu – przeznaczenie części środków finansowych na zadania wynikające z budżetu obywatelskiego (partycypacyjnego). Budżet obywatelski uważany jest za najbardziej demokratyczną formę wydatkowania publicznych środków finansowych oraz za jedno z najlepszych narzędzi uwzględniających preferencje mieszkańców w procesie zarządzania środkami publicznymi.

Budżet obywatelski pozwala mieszkańcom współdecydować o kierunku wydatkowania środków z budżetu samorządu lokalnego oraz podejmować działania wynikające z ich woli. Budżet obywatelski angażuje mieszkańców w życie publiczne.

Celem artykułu jest ukazanie budżetu obywatelskiego jako narzędzia współpracy władz samorządowych z mieszkańcami miasta Opole w zarządzaniu środkami publicznymi w kierunku rozwoju przestrzeni miejskiej.

1. Budżet obywatelski

Partycypacja społeczna bywa rozumiana wąsko – przede wszystkim w odniesieniu do sfery działania lokalnych grup obywatelskich czy organizacji pozarządowych¹. Występuje także jako synonim partycypacji publicznej czy obywatelskiej, akcentującej przede wszystkim włączanie obywateli w kształtowanie polityk publicznych, m.in. poprzez odpowiednie działania władz – informowanie, konsultowanie, a nawet delegowanie zadań bezpośrednio do obywateli, ich organizacji oraz jednostek pomocniczych, mieszanych zespołów czy ciał

¹ T. Kazimierczak, *Partycypacja publiczna: pojęcie, ramy teoretyczne*, [w:] *Partycypacja publiczna. O uczestnictwie obywateli w życiu wspólnot lokalnych*, pod red. Anny Olech, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011, s. 84.

konsultacyjno-doradczych². Partycypacja publiczna czy obywatelska, według szerokiej definicji zaproponowanej przez Stuarta Langtona, obejmuje cztery kategorie zaangażowania obywateli w życie wspólnoty³:

- aktywność publiczną obywateli (*public action*),
- zaangażowanie obywateli (*public involvement*),
- partycypację wyborczą (*electoral participation*),
- partycypację obowiązkową (*obligatory participation*).

Partycypacja społeczna znalazła swoje odzwierciedlenie w prowadzeniu i uchwaleniu budżetu partycypacyjnego, zwanego również budżetem obywatelskim. Budżet obywatelski (partycypacyjny) został po raz pierwszy wprowadzony w mieście Porto Alegre w Brazylii w 1989 roku jako inicjatywa oddolna, z silnym kontekstem ideologicznym. Do miast Europy budżet obywatelski był wprowadzany na początku XXI wieku. Władze publiczne m.in. Wielkiej Brytanii, Francji, Holandii wprowadziły zmiany legislacji samorządowej, ułatwiające uchwalanie budżetu obywatelskiego. W Polsce po raz pierwszy w 2011 roku Sopot wprowadził budżet obywatelski⁴, a następnie Bydgoszcz, Elbląg, a od 2013 roku budżety obywatelskie wdrażane są w bardzo wielu miastach i gminach w Polsce w tym w Opolu.

W publikacjach poświęconych budżetowi partycypacyjnemu wyróżnia się następujące fazy jego rozwoju:

- 1989-1997: „narodziny” w Porto Alegre i wprowadzenie do użytku w niektórych miastach Ameryki Południowej, takich jak Santo Andre (Brazylia) i Montevideo (Urugwaj).
- 1997-2000: rozprzestrzenienie systemu w Brazylii, gdzie w zróżnicowanym kształcie przyjęty został w ponad 130 gminach.
- 2000-obecnie: dalsza ekspansja i rozwój indywidualnych rozwiązań w krajach Ameryki Łacińskiej i Europy. W Europie budżet partycypacyjny wprowadzany jest w gminach w Hiszpanii, Belgii, Włoszech, Niemczech, Francji, Portugalii, Danii, Szwajcarii, Holandii i Wielkiej Brytanii. Udane próby wprowadzenia modelu podejmują też miasta afrykańskie (m.in. w Kamerunie) i azjatyckie (m.in. na Sri Lance)⁵.

Istotne jest, że budżet obywatelski nie ogranicza kompetencji i uprawnień władz lokalnych, które weryfikują zgłaszane propozycje projektów inwestycyjnych.

² J. J. Wygnański, D. Długosz, *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, Warszawa 2005.

³ S. Langton, *What is Citizen Participation?*, [w:] *Citizen Participation in America: Essays on the State of the Art*, red. S. Langton, Lexington Books, Lexington 1978 (za: G.P. Green, A. Haines, *Asset Building & Community Development*, Sage Publication, London 2002).

⁴ A. Sobol, *Budżet obywatelski jako narzędzie rozwoju lokalnego*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 316 / 2017, s.173.

⁵ B. Sorychta-Wojczyk, *Uwarunkowania wykorzystania budżetu obywatelskiego w administracji publicznej w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria Organizacja i Zarządzanie” z. 78/2015, s. 423.

Zgodnie z leksykonem budżetowym budżet obywatelski to nieformalny zwrot określający wydzieloną część budżetu samorządu terytorialnego (najczęściej budżetu miasta), w ramach którego wyznaczona ogólnie kwota wydatków przeznaczona jest na inicjatywy i projekty inwestycyjne, bezpośrednio zgłaszane przez społeczeństwo lokalne (indywidualnie lub przez odpowiednie organizacje). Idea budżetu obywatelskiego wpisuje się w koncepcję społeczeństwa obywatelskiego i nadzoru publicznego⁶. Analizując pojęcie „budżet obywatelski”, można przytoczyć definicje stosowane przez wybrane miasta w Polsce. I tak:

1. Wrocław definiuje budżet obywatelski (partycypacyjny) jako proces, który umożliwia mieszkańcom dyskusję i bezpośredni wpływ na decyzje o przeznaczeniu części budżetu publicznego na przedsięwzięcia zgłoszone bezpośrednio przez obywateli. Wrocławski Budżet Obywatelski (WBO) jest projektem nastawionym przede wszystkim na aktywizację mieszkańców. Urząd Miejski Wrocławia, dając mieszkańcom możliwość decydowania o ważnych dla nich inwestycjach, liczy na to, że:
 - wzmocni wśród wrocławian postawy obywatelskie i współodpowiedzialność za miasto,
 - pokaże mieszkańcom Wrocławia mechanizmy funkcjonowania miasta,
 - lepiej pozna potrzeby wrocławian⁷.
2. Katowice przyjmują, że Budżet Obywatelski (partycypacyjny) jest demokratycznym procesem, w ramach którego mieszkańcy współdecydują o wydatkach publicznych w mieście w perspektywie kolejnego roku budżetowego. Oznacza to, że:
 - mieszkańcy zgłaszają propozycje zadań do budżetu, które następnie są analizowane przez urzędników pod kątem możliwości realizacji;
 - propozycje zadań, które pomyślnie przeszły weryfikację poddaje się pod powszechne i bezpośrednie głosowanie;
 - w efekcie projekty, które osiągnęły najlepszy wynik w głosowaniu, aż do wyczerpania puli środków przeznacza się do realizacji – wpisując je do uchwały budżetowej⁸.
3. Opole również uczestniczy w rozwoju aktywności obywatelskiej jego mieszkańców. Wyrazem tego jest między innymi Budżet Obywatelski organizowany każdego roku. Jego celem jest zwiększenie aktywności mieszkańców i ich partycypacji w podejmowaniu decyzji dotyczących rozwoju Opola oraz budowanie poczucia współodpowiedzialności za całą wspólnotę. Miasto w ten sposób rozpoznaje potrzeby swoich mieszkańców, zaspokaja je oraz upowszechnia wiedzę o zadaniach realizowanych ze środków publicznych. Jest to najlepszy i najbardziej efektywny sposób na budowanie za-

⁶ K. Marchewka-Bartkowiak, *Budżet obywatelski*, w: *Leksykon budżetowy*, dostęp online: <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=667DCF4F24778F74C1257A710030C2E9&litera=B> (data: czerwiec 2019).

⁷ Wrocławski Budżet Obywatelski, dostęp online: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/wroclawski-budzet-obywatelski-definicja> (data: 22 kwietnia 2016).

⁸ Budżet Obywatelski Katowice, dostęp: <http://bo.katowice.eu/OBudzecie/Strony/default.aspx>, (data: czerwiec 2019).

ufania mieszkańców do władz Miasta Opola, niezbędnego dla szybkiego rozwoju Opola⁹.

Decyzja o zastosowaniu budżetu obywatelskiego należy do rady gminy, powiatu lub sejmiku województwa i podejmowana jest w drodze uchwały określającej wysokość budżetu obywatelskiego i jego zasady. Na tej podstawie wójt/burmistrz/prezydent (zarząd powiatu lub zarząd województwa) wydaje rozporządzenie, w którym określa szczegółową procedurę i harmonogram realizacji budżetu obywatelskiego.

Nie ma jednolitego wzorca budżetu obywatelskiego, ale powinien on obejmować pięć etapów:

- otwarty dla wszystkich mieszkańców, a czasami także dla organizacji obywatelskich, jednostek pomocniczych i innych podmiotów, nabór pomysłów na projekty albo projektów, które mają być sfinansowane w ramach budżetu obywatelskiego,
- weryfikacja tych pomysłów/projektów przeprowadzana przez samorząd pod względem prawnych, formalnych oraz rzeczowych możliwości realizacji zgłoszonych pomysłów,
- otwarte dla wszystkich mieszkańców głosowanie na pomysły/projekty, które przeszły pozytywnie weryfikację formalną,
- wybór pomysłów/projektów, które otrzymały największą liczbę głosów mieszkańców i zmieściły się w puli środków przeznaczonych na budżet obywatelski w danym roku,
- realizacja wybranych pomysłów/ projektów przez samorząd ze środków budżetowych.

Procedurę realizacji budżetu obywatelskiego określa każdy samorząd indywidualnie. Niezależnie od przyjętych rozwiązań, powinna ona uwzględniać co najmniej:

- zasady i sposób składania propozycji pomysłów/projektów do budżetu obywatelskiego,
- sposób i kryteria oceny formalnej zgłoszonych propozycji,
- sposób i warunki głosowania na propozycje, które przeszły ocenę formalną,
- sposób i kryteria wyboru oraz realizacji pomysłów/projektów, które zostały wybrane.

Nie ma także powszechnie przyjętego pułapu środków, o których decydują mieszkańcy. Najczęściej jest to jednak ok. 1% budżetu samorządu, choć zdarzają się przypadki, że jest to 3% a nawet więcej¹⁰.

Budżet partycypacyjny charakteryzuje się pewnymi zasadami, które muszą być obowiązkowo spełnione, aby zapewnić autentyczny udział mieszkańców w zarządzaniu daną jednostką samorządu terytorialnego. Podstawowe zasady budżetu partycypacyjnego to:

- 1) decyzja mieszkańców jest wiążąca;

⁹ Regulamin budżetu obywatelskiego miasta Opola, Załącznik do zarządzenia Nr OR-I.0050.251.2018 Prezydenta Miasta Opola z dnia 30.04.2018 r.

¹⁰ *Budżet Obywatelski, Podstawa prawna: art. 5a ustawy o samorządzie gminnym, art. 3d ustawy o samorządzie powiatowym, art. 10a ustawy o samorządzie województwa, Fundusze Inicjatyw Obywatelskich, Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce, Infografika została przygotowana w ramach projektu „Możemy więcej i lepiej. Akademia współpracy finansowej JST-NGO” współfinansowanego ze środków Programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, dostęp: http://regranting.filantropia.org.pl/wp-content/uploads/2017/02/6_bud%C5%BCet-obywatelski.pdf, (data: sierpień 2018).*

- 2) decyzja mieszkańców dotyczy jasno określonych i ograniczonych środków finansowych;
- 3) budżet partycypacyjny jest organizowany cyklicznie;
- 4) realizacja budżetu partycypacyjnego opiera się na przejrzystych regułach;
- 5) w procesie są zaplanowane dyskusje między mieszkańcami, a nie tylko głosowanie;
- 6) należy zadbać o powszechność udziału mieszkańców w budżecie partycypacyjnym;
- 7) należy wystrzegać się uznaniowości administracji w trakcie procesu¹¹.

Zachowanie zasad przedstawionych powyżej jest niezwykle istotne.

2. Budżet miasta Opola

Opole - miasto wojewódzkie z liczbą 128 137 mieszkańców na dzień 31 grudnia 2018 roku wg danych GUS¹², w tym kobiet 67 724 (53%) i mężczyzn 60 413 (47%). Wśród wszystkich mieszkańców Opola odnotowano 20 345 osób w wieku przedprodukcyjnym, co stanowi ok. 16% ogółu mieszkańców oraz 76 067 (ok. 59%) osób w wieku produkcyjnym i 31 725 (ok. 25%) w wieku poprodukcyjnym. W ujęciu gospodarczym najwięcej podmiotów w rejestrze REGON w 2018 roku odnotowano w Opolu (21,3% ogólnej liczby jednostek w województwie). Najkorzystniejszą wartości wskaźnika dotyczącego liczby podmiotów przypadających na 1000 ludności odnotowano w Opolu 168, a przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – 109.

W 2018 roku na 1000 ludności województwa opolskiego przypadało 7 spółek handlowych (przed rokiem – 8, a w 2010 roku – 5). W Opolu wskaźnik ten przyjmował najbardziej korzystną wartość, tj. 20 spółek. Rozpiętość badanego wskaźnika dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością wynosiła od 2 w powiecie prudnickim do 16 – w mieście Opolu. Analizując wskaźnik przedsiębiorczości w gminach, można stwierdzić, że w 2018 roku najwięcej zarejestrowanych podmiotów przypadało na 1000 mieszkańców w Opolu (168). Równocześnie w 2018 r. najwięcej nowych jednostek zarejestrowało się w Opolu (18,8%) oraz najwięcej podmiotów wyrejestrowano w Opolu (26,5%). W porównaniu z 2017 rokiem liczba wyrejestrowanych podmiotów zwiększyła się w Opolu o 39,1%. Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie jednostek wynosił 6,6%, a jego rozpiętość wynosiła od 5,6% w powiecie oleskim do 8,2% w mieście Opolu.¹³

Tak ukształtowana sytuacja społeczno-ekonomiczna miasta jest podyktowana m.in. faktem poszerzenia granic miasta Opola z dniem 1 stycznia 2017 roku. Wniosek o zmianę granic miasta Opola został pozytywnie zaopiniowany przez Radę Ministrów w dniu

¹¹ D. Rybińska, *Instytucja budżetu obywatelskiego jako narzędzie rozwoju samorządu lokalnego*, „Journal of Finance and Financial Law”, March 2018 • vol. 1(17): 49–65, za M. Szaranowicz-Kusz, *Budżet partycypacyjny. Jak mieszkańcy mogą współdecydować o budżecie miasta*, Fundacja Pole Dialogu, Warszawa 2014, s. 10.

¹² Statistical information, *Population, vital statistics and migration in opolskie voivodship in 2018*, Statistical Office in Opole, Opole 2019r.

¹³ Statistical information, *Structural changes of groups of the national economy entities in the REGON register in Opolskie voivodship in 2018*, Statistical Office in Opole, Opole 2019r.

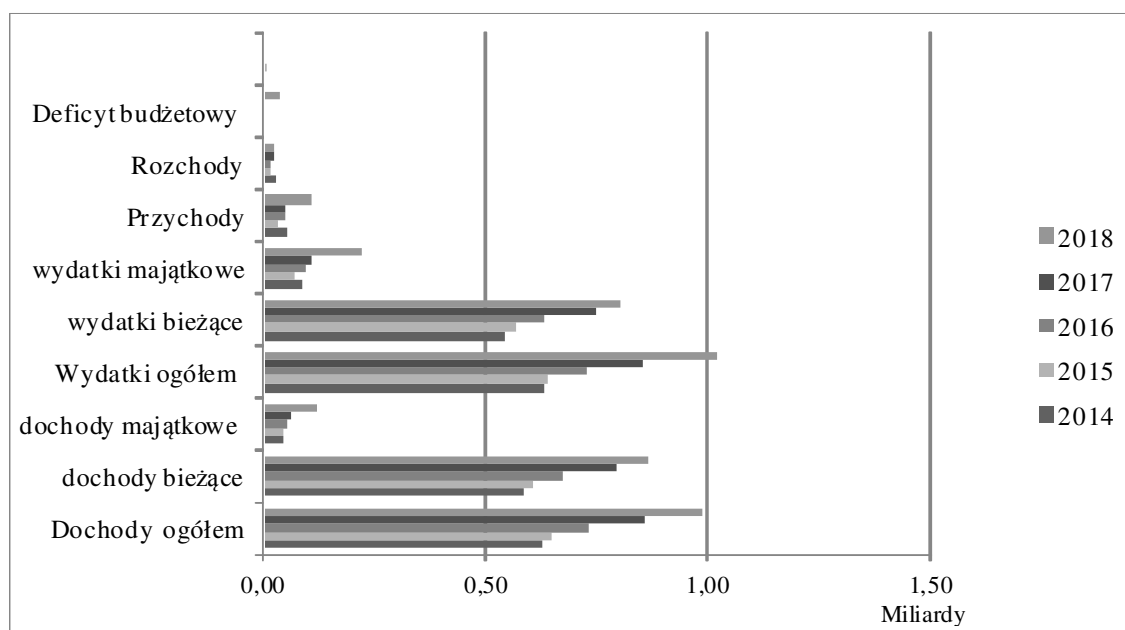
19 lipca 2016 roku i opublikowany w formie rozporządzenia¹⁴ w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy.

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446) zarządza się, co następuje: z dniem 1 stycznia 2017 roku ustala się granice następujących gmin (§ 1 pkt.2) w województwie opolskim:

- gmina Dąbrowa – obszar o powierzchni 1 668,13 ha,
- gmina Dobrzeń Wielki – obszar o powierzchni 2 753,76ha,
- gmina Komprachcice – obszar o powierzchni 532,31 ha,
- gmina Prószków – obszar o powierzchni 278,85 ha,

Razem w granice miasta Opola zostało przyłączone 5 233,05 ha.

W wyniku przyłączenia sołectw z poszczególnych gmin, miasto Opole z 9 643,53 ha powiększyło się do 14 876,58 ha¹⁵.

Wyk. 1. Sytuacja finansowa miasta Opola na dzień 31 grudnia od 2014 do 2018 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu Miasta Opola w latach 2014-2018.

¹⁴ Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2016r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy (Dz.U. RP Warszawa, dnia 28 lipca 2016 r. poz. 1134).

¹⁵ Patrz szerzej: Wniosek o dokonanie zmian granic miasta Opola, Rada Miasta Opola, Opole, 31 marca 2016r., s.39 oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2016r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy (Dz.U. RP Warszawa, dnia 28 lipca 2016 r. poz. 1134).

Zmiany te powinny pozytywnie wpłynąć na sytuację finansową miasta, którą można zaobserwować w uchwalanym co roku budżecie. Ze sprawozdań finansowych sporządzanych na dzień 31 grudnia każdego roku wynika, że od 2015 roku budżet miasta zamykał się nadwyżką, mimo że zakładano deficyt budżetowy. Sytuacja ta jest korzystna dla miasta i jego mieszkańców. Sytuację tę w ujęciu graficznym od 2014 do 2018 roku przedstawia wykres 1.

Analizując uchwałę budżetową miasta, można stwierdzić, że systematycznie z roku na rok zwiększają się dochody miasta, a tym samym władze mogą przeznaczyć większe kwoty na wydatki. W dwóch ostatnich latach (2018-2019) w budżecie miasta Opola zaplanowano następujące dochody i wydatki które w ujęciu zagregowanym przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zagregowany budżet miasta Opola w latach 2018-2019 w zł.

Wyszczególnienie	2018	2019
Dochody ogółem w tym:	983 484 016	1 171 113 607
dochody bieżące	798 720 029	871 788 836
dochody majątkowe	184 763 987	299 324 771
Wydatki ogółem w tym:	1 124 494 608	1 354 677 072
wydatki bieżące	774 253 000	847 153 778
wydatki majątkowe	350 241 608	507 523 294
Nadwyżka operacyjna	25 001 400	26 603 337
Deficyt	- 141 010 592	- 183 563 465

Źródło: opracowanie własne w oparciu o uchwałę budżetową miasta Opola w 2018 i 2019 roku.

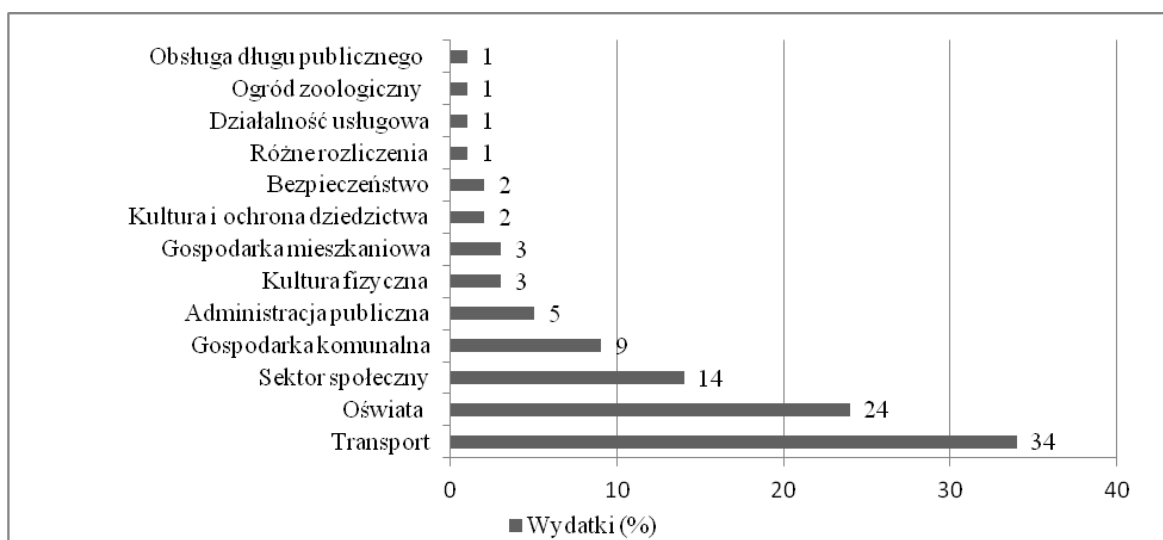
W celu poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Opola, władze planują w 2019 roku wydać pozyskane środki budżetowe m.in. na następujące sektory gospodarki (wyk. 2).

Jak wynika z przedstawionych danych w roku 2019 miasto planuje wydać więcej środków finansowych na transport, oświatę i sektor społeczny niż w latach poprzednich. Sytuacja podobna występowała w 2018 roku, kiedy władze zaplanowały wydać najwięcej środków finansowych na transport (296,7 mln zł), oświatę (290,2 mln zł), zdrowie i pomoc społeczną (163 mln zł)¹⁶.

W ramach budżetu miasta prezydent corocznie zgodnie z § 1 pkt.3 Regulaminu Budżetu Obywatelskiego miasta Opola¹⁷ określa kwotę przeznaczoną do wykorzystania w ramach Budżetu Obywatelskiego.

¹⁶ Budżet miasta Opola na 2018 rok, Urząd Miasta Opola 15 listopada 2017r. dostęp: <http://www.opole.pl/wp-content/uploads/2017/11/Prezentacja-Projekt-budzetu-miasta-Opola-na-2018-rok.pdf>.

¹⁷ Regulamin Budżetu Obywatelskiego miasta Opola

Wyk. 2. Najważniejsze wydatki w budżecie miasta Opola w 2019 – podział na sektory w ujęciu procentowym.

Źródło: Budżet miasta Opola na 2019 rok, Urząd Miasta Opola, 14 listopada 2018 r. <https://www.opole.pl/wp-content/uploads/2018/11/Prezentacja-Prezydenta-i-Skarbnika-budzet-2019r..pdf>.

3. Budżet obywatelski Opola w 2015 roku

Budżet obywatelski (partycypacyjny) jest to instytucja opierana najczęściej o instytucję konsultacji z mieszkańcami gminy (art. 5a ustawy o samorządzie gminnym), których zasady określa rada gminy w okresie trwania prac nad projektem uchwały budżetowej lub poprzedzającym te prace. Budżet obywatelski to nie tylko przejaw aktywności społecznej na poziomie lokalnym, ale także szczególny przykład wypełniania zadań własnych gminy, o których stanowi art. 7 ust. 1 pkt 17 w związku z art. 6 ustawy o samorządzie gminnym, stosownie do których treści zadań gminy obejmują m.in. sprawy wspierania i upowszechniania idei samorządności, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej¹⁸.

Budżet Obywatelski Miasta Opola ma za zadanie pobudzać do aktywności mieszkańców i w oparciu o ich zaangażowanie budować społeczeństwo obywatelskie oraz wzmacniać dialog pomiędzy wszystkimi stronami biorącym udział w BO. Władze miasta Opola dają mieszkańcom możliwość decydowania o ważnych dla nich inwestycjach i innych zadaniach, liczą na akceptację podjętych decyzji, a jednocześnie rozwój świadomości obywatelskiej, gdyż budżet obywatelski to także sprawne narzędzie edukacyjne, pokazujące mieszkańcom Opola mechanizmy prawidłowego funkcjonowania wspólnoty. W Opolu w roku 2015 zrealizowano budżet obywatelski po raz pierwszy.

¹⁸ D. Tykwińska-Rutkowska, P. Glejt, *Prawna regulacja budżetu obywatelskiego, a jego praktyczna realizacja – czyli o upowszechnianiu wykonywania zadań publicznych na przykładzie rozwiązań przyjętych w Trójmieście*, „Gdańskie Studium Prawnicze”, Tom XXXIV, 2015, s. 321.

Zgodnie z § 1 regulaminu budżetu obywatelskiego miasta Opola na 2015 rok¹⁹:

1. Budżet obywatelski stanowią środki finansowe budżetu miasta Opola przeznaczone na realizację zadań zgłoszonych przez osoby pełnoletnie, w trybie i na zasadach określonych Regulaminem.
2. Zadania wyłonione w trybie i na zasadach określonych Regulaminem zostaną zrealizowane w ramach wydatków budżetu miasta Opola na 2015 rok.
3. Kwota z budżetu miasta Opola, której dotyczy budżet obywatelski w 2015 roku., łącznie wyniesie 2.000.000 zł.

Zadania realizowane w ramach BO Opola na 2015 rok określa § 2 regulaminu, w którym:

1. Zgłaszanym wnioskiem może być każda inicjatywa obywatelska określająca zadanie, mające wpływ na rozwój miasta i zaspokojenie potrzeb jego mieszkańców, takich jak:
 - a) budowa lub remont elementu infrastruktury miejskiej,
 - b) działanie mające na celu poprawę warunków życia i funkcjonowania mieszkańców,
 - c) wydarzenie o charakterze prospołecznym, kulturalnym, oświatowym, sportowym.
2. Zgłaszane projekty muszą być zgodne z prawem oraz mieścić się w granicach kompetencji gminy.
3. Każde zgłoszone zadanie musi być poparte przynajmniej 20 podpisami mieszkańców Opola.
4. Koszt realizacji pojedynczego zadania nie może przekroczyć kwoty całego budżetu obywatelskiego.

W głosowaniu nad pierwszym budżetem obywatelskim Opola wzięło udział ponad 18 tysięcy mieszkańców, z czego 83 z nich oddało głos za pośrednictwem internetu. Ważnych kart w głosowaniu oddano 15 152, a nieważnych wrzucono do urn 2 882. Najczęstszymi błędami jakie popełniano były braki w danych osobowych, zły PESEL, kilkukrotnie oddawanie głosów, a także zaznaczanie większej niż dozwolona liczby wniosków. Zdarzało się też oddawanie głosów na niewłaściwych kartach.

W ramach BO miasta Opola w 2015 roku zgłoszono 97 propozycji, a do realizacji zostały wybrane następujące: Zagospodarowanie placu miejskiego przy ul. Chabrów, budowa boiska wielofunkcyjnego przy PSP nr 10 przy ul. Wróblewskiego 7 oraz rewitalizacja terenu rekreacyjno-sportowego przy ul. Dambonia. To zadania, które zostaną sfinansowane w ramach pierwszego w historii budżetu obywatelskiego Opola. Ostatni wniosek co prawda nie zmieścił się już w puli 2 milionów złotych, ale ratusz zadeklarował, że brakującą kwotę dołoży z podstawowego budżetu i inwestycja zostanie zrealizowana²⁰.

¹⁹ Regulamin budżetu obywatelskiego miasta Opola na 2015 rok, Załącznik do zarządzenia nr OR-I.0050.153.2014 z dnia 20 marca 2014 r.

²⁰ Pierwszy Budżet Obywatelski Opola – wyniki, dostęp: http://www.24opole.pl/15914,Pierwszy_budzet_obywatelski_Opola_gotowy._Zobacz_wyniki,wiadomosc.html, 21 października 2014.

4. Budżet obywatelski Opola w 2016 roku

W 2016 roku został uszczegółowiony regulamin BO Opola w którym zgodnie z § 4²¹:

1. Ogólna suma środków proponowanych do przeznaczenia na realizację wniosków na daną edycję Budżetu Obywatelskiego zostanie podzielona na dwa progi kwotowe:
 - a) na projekty małe o wartości do 50 tys. zł,
 - b) na projekty duże o wartości powyżej 50 tys. zł.
2. Kwoty zostaną podzielone przy udziale procentowym w stosunku do całej kwoty przeznaczonej na Budżet Obywatelski:
 - a) projekty małe – 20%
 - b) projekty duże – 80%
3. Jeżeli po zakończeniu głosowania w którejś z grup pozostaną niewykorzystane środki, zostaną one przekazane na zwiększenie środków w drugiej grupie.
4. Projekty, które w danej grupie uzyskają największą liczbę głosów, aż do wyczerpania środków przeznaczonych na daną grupę, zostaną wpisane do realizacji w ramach środków budżetu Miasta Opola na przyszły rok budżetowy.

Dodatkowo w § 3 pkt. 11 osoba głosująca ma prawo głosować maksymalnie na 3 projekty małe oraz 3 projekty duże.

W ramach budżetu obywatelskiego Opola na 2016 rok władze przeznaczyły na realizację zadań w grupie projektów małych oraz dużych kwotę 2 500 000 zł. W ramach BO Opola w 2016 roku oddano 30 631 głosów: w tym 2 870 elektronicznie oraz 27 761 na papierowej karcie do głosowania. 24 662 było głosów ważnych, a 5 969 głosów nieważnych.

W wyniku podliczenia głosów w grupie projektów dużych (powyżej 50000 zł.) skierowano do realizacji dwa zadania:

1. Modernizacja boiska piłkarskiego w Kolonii Gosławickiej – wartość zadania 564 115,64 zł
 2. Budowa bazy rekreacyjno-sportowej przy ul. Hallera – wartość zadania 850 000 zł
- na łączną kwotę: 1 414 115,64 zł.

W ramach projektów małych (poniżej 50000 zł) – do realizacji wybrano 27 na łączną kwotę: 1 055 800 zł.²²

Całościowa wartość realizowanych zadań w ramach projektów dużych i małych wyniosła łącznie 2 469 915,64 zł.

W 2017 roku Opole zostało powiększone o przyłączone obszary z sołectw na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie ustalenia granic

²¹ Regulamin Budżetu Obywatelskiego miasta Opola na 2016 rok, Załącznik do Zarządzenia NR OR-I.0050.256.2015, Prezydenta Miasta Opola z dnia 18 maja 2015 r., Zmiana 1: Zarządzenia NR OR-I.0050.273.2015, Prezydenta Miasta Opola z dnia 01 czerwca 2015 r., Zmiana 2: Zarządzenia NR OR-I.0050.487.2015, Prezydenta Miasta Opola z dnia 24 września 2015 r.

²² Patrz szerzej: Wyniki głosowania na zadania do Budżetu Obywatelskiego na 2016 rok.

niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1134) zwanych dalej „Sołectwami”. W związku z powyższym został przygotowany nowy regulamin budżetu obywatelskiego „Nowego Opola” na 2017 rok.

5. Budżet obywatelski Opola w 2017 roku

W ramach BO „Nowego Opola”²³ władze miasta przeznaczyły 2 500 000 zł na realizację projektów w 2017 roku zgodnie z § 4 zasady podziału środków są następujące:

1. Koszt realizacji zgłoszonego zadania nie może przekroczyć kwoty 50 tys. zł.
2. W jednym Sołectwie mogą zostać zrealizowane maksymalnie 3 zadania.
3. Środki przeznaczone na realizację zadań zostaną rozdysponowane według listy rankingowej, z zastrzeżeniem ust.2 aż do wyczerpania kwoty, o której mowa w § 1 ust.5.
4. W sytuacji zaistnienia wątpliwości wynikających z realizacji Regulaminu, a w szczególności wyboru zadań do realizacji, ostateczną decyzję podejmuje Prezydent Miasta Opola po konsultacji z Zespołem.

W § 1 pkt 13 zostały również doprecyzowane zadania jakie mogą być zgłaszane do realizacji:

Zgłaszane zadania muszą być:

- a) zgodne z prawem,
- b) zlokalizowane na terenach „Nowego Opola”,
- c) o zakresie możliwym do realizacji od momentu ogłoszenia wyników głosowania do końca 2017 roku, z zastrzeżeniem ust. 13a-13c,
- d) ogólnodostępne dla mieszkańców „Nowego Opola”.

Zadania, których przedmiotem są inwestycje, w wyniku których powstaną części składowe nieruchomości, będą realizowane tylko wtedy, gdy nieruchomość ta zostanie przekazana na własność Miasta Opola w trybie art. 44 pkt. 2 ustawy o samorządzie gminnym, chyba że gmina będąca właścicielem nieruchomości wyrazi zgodę na realizację zadania na swojej nieruchomości jeszcze przed jej przekazaniem na własność Miasta Opola.

Jeżeli przekazanie nieruchomości, o którym mowa powyżej, nastąpi w takim terminie, że realizacja zadania nie będzie możliwa w 2017 roku, zadanie – przedsięwzięcie zostanie umieszczone w Wieloletniej Prognozie Finansowej.

Urządzenia, w tym obiekty małej architektury, zakupione w ramach zadania i zainstalowane w nieruchomościach użyczonych Miastu Opole po zmianie granic w dniu 1 stycznia 2017 r., stanowią własność Miasta Opola

W 2017 roku realizowanych było łącznie 13 zadań w tym: 1 zadanie duże, 12 zadań małych.

Mieszkańcy Opola w głosowaniu wskazali na następujące zadania:

²³ Regulamin Budżetu Obywatelskiego „Nowego Opola” na 2017 r., Załącznik do zarządzenia Nr OR-I.0050.121.2017, Prezydenta Miasta Opola z dnia 10 marca 2017 r., Zmiana nr 1: zarządzenie Nr OR-I.0050.149.2017, Prezydenta Miasta Opola z dnia 24 marca 2017 r.

1. zadanie duże (powyżej 100 000 zł) – Budowa sztucznego pełnowymiarowego boiska piłkarsko-futbolowego wraz z oświetleniem – wartość zadania 1 500 000 zł
2. zadania małe (do 100 000 zł):
 - 1) Rodło/Wiking – ogólnodostępne zajęcia piłki nożnej dla seniorów. Rozwinięcie potencjału współpracujących ze sobą stowarzyszeń UKS Rodło i LKS Wiking w dziedzinie Piłka Nożna – wartość zadania 85 000 zł.
 - 2) Zakup sprzętu mechanicznego do pielęgnacji płyty boiska piłkarskiego klubu UKS RODŁO Opole w Kolonii Gosławickiej. Zakup trawy i nawozów do pielęgnacji boiska trawiastego – wartość zadania 40 000 zł.
 - 3) Budowa „Kolorowego Centrum Rekreacji” - ogólnodostępnego placu zabaw na świeżym powietrzu przy Publicznej Szkole Podstawowej nr 14 im. A. Mickiewicza w Opolu – wartość zadania 100 000 zł.
 - 4) „Szafki szkolne dla uczniów – dbamy o zdrowie naszych uczniów” – wartość zadania 100 000 zł.
 - 5) Budowa ogólnodostępnej ścieżki zdrowia na świeżym powietrzu przy Publicznej Szkole Podstawowej nr 14 im. A. Mickiewicza w Opolu – wartość zadania 100 000 zł.
 - 6) Budowa kącika edukacyjno-terapeutycznego „Kolorowy zawrót głowy” na terenie Publicznej Szkoły Podstawowej nr 14 im. Adama Mickiewicza w Opolu – wartość zadania 100 000 zł.
 - 7) Budowa siłowni na wolnym powietrzu na terenie ZSP nr 2 w Opolu – wartość zadania 25 000 zł.
 - 8) BO zdrowie jest najważniejsze! – wartość zadania 50 000 zł.
 - 9) Opole bez komarów – wartość zadania 100 000 zł.
 - 10) Wielki Turniej Rycerski na Wyspie Bolko – wartość zadania 100 000 zł.
 - 11) Osiedlowe centrum aktywności fizycznej przy Publicznej Szkole Podstawowej nr 10 im. Henryka Sienkiewicza w Opolu dla mieszkańców dzielnicy Szczepanowice-Wójtowa Wieś – etap III siłownia na świeżym powietrzu i piaskownica – wartość zadania 99 994 zł
 - 12) „Słoneczny Ogród” – przyjazne miejsce wypoczynku i relaksu w parku na osiedlu im. Armii Krajowej – wartość zadania 100 000 zł.²⁴

Łączny koszt realizowanych projektów w ramach BO Opola w 2017 roku wyniósł 2 499 994 zł.

6. Budżet obywatelski Opola w 2018 roku

Na podstawie poprzednich edycji budżetu obywatelskiego miasta Opola oraz biorąc pod uwagę liczne głosy mieszkańców, wypracowane zostały zasady, które stanowią podstawy

²⁴ Patrz szerzej: Wyniki głosowania na zadania do Budżetu Obywatelskiego na 2017 rok, dostęp: <http://www.opole.pl/wyniki-glosowania-na-zadania-do-budzetu-obywatelskiego-na-2017-rok/>, (data: 10 listopada 2016r.).

realizacji budżetu obywatelskiego. Ten proces, polegający na współuczestnictwie mieszkańców w zarządzaniu miastem, trwa a jego efektem są kolejne edycje BO.

Zgodnie z § 2 zasady podziału środków w ramach BO miasta Opola są następujące:

1. Ogólna suma środków proponowanych do przeznaczenia na realizację zadań na daną edycję Budżetu Obywatelskiego zostanie podzielona na 2 kategorie:
 - 1) zadań ogólnomiejskich;
 - 2) zadań dzielnicowych.
2. Zadania ogólnomiejskie dzielą się na podkategorie:
 - 1) zadania makro, dla których koszt jednego zadania nie może przekroczyć kwoty 1 000 000 zł;
 - 2) zadania mikro, dla których koszt jednego zadania nie może przekroczyć kwoty – 10 000 zł.
3. Koszt jednego zadania dzielnicowego nie może być niższy niż 100 000 zł i nie może przekroczyć kwoty 400 000 zł.
4. Zadania ogólnomiejskie spełniają przynajmniej jedno z poniższych kryteriów:
 - 1) szacunkowy koszt realizacji, po ocenie merytorycznej, przekracza w odniesieniu do pojedynczego zadania, łączną kwotę środków przeznaczonych na zadania w rejonie, w którym będzie realizowane zadanie;
 - 2) dotyczą mieszkańców więcej niż jednego Rejonu BO;
 - 3) miejsce ich realizacji jest przypisane do więcej niż jednego Rejonu BO.
5. Środki na zadania dzielnicowe dzielone są według Rejonów BO w celu równomiernego rozłożenia inwestycji na terenie Miasta oraz zachęcanie do współpracy mieszkańców, a także tworzenia lokalnych strategii i partnerstw obejmujących następujące dzielnice:
 - 1) Rejon I: Stare Miasto, Śródmieście;
 - 2) Rejon II: Zakrzów, Chabry, Armii Krajowej;
 - 3) Rejon III: Gosławice, Malinka, Kolonia Gosławicka;
 - 4) Rejon IV: Zaodrze, Nadodrze;
 - 5) Rejon V: Nowa Wieś Królewska, Grudzice, Groszowice, Malina, Grotowice;
 - 6) Rejon VI: Szczepanowice-Wójtowa Wieś, Żerkowice, Chmielowice, Winów;
 - 7) Rejon VII: Brzezcie, Świerkle, Borki, Czarnowąsy, Krzanowice, Wróblin;
 - 8) Rejon VIII: Wrzoski, Sławice, Bierkowice, Półwieś.
6. Niewykorzystane środki na zadania dzielnicowe przekazuje się do wykorzystania w kategorii zadań ogólnomiejskich. Jeśli po wyłonieniu w drodze głosowania zwycięskich zadań ogólnomiejskich pozostaną środki niewykorzystane, tworzą one pulę środków rezerwowych.
7. Środki rezerwowe pozostawia się do dyspozycji prezydenta, który podejmuje decyzje o sposobie ich podziału po uzyskaniu opinii Zespołu.

8. Do realizacji kwalifikuje się zadania, na które oddano najwięcej głosów odrębnie dla kategorii zadań ogólnomiejskich oraz zadań dzielnicowych w poszczególnych Rejonach BO, w ramach przyznanych środków, z zastrzeżeniem 6 ust. 18 Regulaminu²⁵.

W 2018 roku mieszkańcy Opola do Budżetu Obywatelskiego złożyli 195 wniosków, z tego 149 wniosków zostało zaopiniowanych pozytywnie i poddano je pod głosowanie z czego:

- 42 to wnioski w zadaniach dużych,
- 74 wnioski to zadania małe,
- 33 wnioski to zadania mikro.

Łącznie oddano 8 948 głosów w tym:

- w formie elektronicznej oddano 4 654 głosy,
- w formie papierowej oddano 4 294 głosy.

Najbardziej aktywną grupą wśród osób głosujących byli mieszkańcy w wieku 25-50 lat. Grupa ta stanowiła 53% ogółu głosujących. Więcej głosów oddały kobiety – 55% głosujących, natomiast 45% głosujących stanowili mężczyźni.

Najwięcej głosujących zanotowano w dzielnicach:

- Stare Miasto,
- Zaodrze,
- Czarnowąsy,
- Armii Krajowej.

Wśród zwycięskich wniosków znalazły się:

- 4 zadania duże

1. Rozwój infrastruktury rowerowej w Opolu – koszt zadania 499 000 zł,
2. Budowa szatni przy boisku piłkarskim Klubu UKS Rodło Opole – koszt zadania 500 000 zł.,
3. Rowerowe Opole – bezpieczne trasy rowerowe w Centrum – koszt zadania 500 000 zł.,
4. Miejskie toalety samoobsługowe – koszt zadania 500 000 zł.

- 4 zadania małe:

1. Zielone ogródki z ławeczkami – koszt zadania 100 000 zł,
2. Turnieje piłkarskie dla dzieci i dorosłych – koszt zadania 100 000 zł,
3. Wiking – ogólnodostępne zajęcia sportowe – koszt zadania 90 000 zł,
4. Ławeczki solarne z WiFi i ładowarkami do telefonów – koszt zadania 90 000 zł.

- 10 zadań mikro:

1. Neony w Opolu – rozświetlamy miasto – koszt zadania 10 000 zł,
2. Zakup środków do pielęgnacji murawy boiska – koszt zadania 10 000 zł,
3. Interaktywna mapa Opola – miasta wielu kultur – koszt zadania 10 000 zł,

²⁵ Regulamin Budżetu Obywatelskiego miasta Opola, dostęp: <https://www.bo.opole.pl/regulamin.html>.

4. Punkt Wymiany Książek – koszt zadania 10 000 zł,
5. Opaski medyczne dla opolan gwarancją ich bezpieczeństwa – koszt zadania 10 000 zł,
6. Darmowe zajęcia sportowe dla rodzica z dzieckiem – koszt zadania 10 000 zł,
7. Fitness medyczny seniorów-poprawa jakości życia – koszt zadania 10 000 zł,
8. Piknik Piastowski – koszt zadania 10 000 zł,
9. Alternatywne koncerty w Miejscu X – koszt zadania 10 000 zł,
10. Joga w amfiteatrze 2018 Dzielnica: Stare Miasto – koszt zadania 8 000 zł²⁶.

7. Budżet obywatelski Opola w 2019 roku

Mieszkańcy Opola w V edycji Budżetu Obywatelskiego, tj. na rok 2019, zgłosili 125 zadań, a po analizie formalnej i merytorycznej na liście do głosowania znalazło się 96 zadań, w tym:

- 35 zadań ogólnomiejskich makro o łącznej wartości 15 244 330 zł,
- 27 zadań ogólnomiejskich mikro o łącznej wartości 251 449 zł,
- 34 zadania dzielnicowe o łącznej wartości 8 325 750 zł,

Łącznie zagłosowało 9 874 osób w tym: 5 432 kobiet i 4 442 mężczyzn. Struktura wiekowa osób oddających głos w ramach Budżetu Obywatelskiego na 2019 rok była następująca: 10% to osoby w wielu 0-15 lat i odpowiednio 11% to osoby w wieku 16-25, 44% – 26-45 lat, 21% – 46-64 lat i 14% to osoby powyżej 65 lat. Z powyższych danych wynika, że najbardziej zainteresowaną i tym samym najliczniejszą grupę osób oddających głos stanowiły osoby młode w wieku 26-45 lat, natomiast najmniej głosów oddała grupa osób w wieku 0-15 lat czyli dzieci i młodzież.

Mieszkańcy Opola w liczbie 7 898 osób zagłosowali elektronicznie, a 2 261 osób oddało swoje głosy w wersji papierowej, z tego 1 976 złożonych kart stanowiły głosy ważne.

Według danych wynika, że najwięcej osób biorących udział w głosowaniu w ramach Budżetu Obywatelskiego miasta Opola odnotowano w Rejonie II czyli Zakrzów, Chabry, Armii Krajowej, najmniej w Rejonie VIII czyli Wrzoski, Sławice, Bierkowice, Półwieś. W rejonach tych występuje różna liczba mieszkańców, co znalazło swoje odzwierciedlenie w procentowej strukturze oddanych głosów do ogólnej liczby mieszkańców rejonu. I tak w Rejonie VII, czyli Brzezcie, Świerkle, Borki, Czarnowąsy, Krzanowice, Wróblin, liczba osób biorących udział w głosowaniu wynosiła 1184, co dało 19% ogółem oddanych głosów w danym rejonie, natomiast najmniej w Rejonie I – Stare Miasto, Śródmieście, co dało ogółem 4,4% ogólnej liczby mieszkańców danego rejonu. Spowodowane to jest m.in. tym, że w Rejonie Starego Miasta zamieszkuje 10,4 tys. a w Śródmieściu 18,2 tys. mieszkańców w porównaniu np. do osiedla Armii Krajowej, gdzie mieszka 16,5 tys. mieszkańców, dodatkowo inna jest struktura wiekowa mieszkańców poszczególnych osiedli i miejscowości wliczonych do Rejonów Budżetu Obywatelskiego Opola.

²⁶ <http://www.opole.pl/zwyciezcy-budzetu-obywatelskiego-2018/>.

Mimo tak ukształtowanej struktury w ramach środków finansowych na rok 2019 zostały wybrane następujące zadania do realizacji:

- 10 zadań dzielnicowych na łączną kwotę 2 699 000 zł:

1. Rewitalizacja placu róg Ozimskiej z Plebiscytową – koszt zadania 200 000 zł,
2. Wymiana chodnika wraz z wykonaniem zjazdu – koszt zadania 200 000 zł,
3. Uzupełnienie placu zabaw przy Górcie – Osiedle AK – koszt zadania 200 000 zł,
4. Bezpieczne Opole – Zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego dla OSP – koszt zadania 150 000 zł,
5. Piłka nożna dla każdego – koszt zadania 150 000 zł,
6. Zielone, rowerowe i sportowe Zaodrze i Nadodrze – koszt zadania 400 000 zł,
7. Jezioro Malina – wspólny wypoczynek – koszt zadania 400 000 zł,
8. Muzykowanie pokoleń w dzielnicach miasta Opola – koszt zadania 200 000 zł,
9. Czarnowąsy, Krzanowice, Wróblin – architektura sportowa – koszt zadania 400 000 zł,
10. Bezpieczeństwo: Wrzoski – Sławice – Bierkowice – Półwieś – koszt zadania 399 000 zł.

W ramach Budżetu Obywatelskiego Opola będą również realizowane zadania ogólnomiejskie mikro i makro.

W tym 11 zadań ogólnomiejskich mikro na łączną kwotę 100 450 zł:

1. Odkomarzanie metodą ekologiczną – koszt zadania 3 200 zł.,
2. JC – zupa dla ubogich – koszt zadania 10 000 zł,
3. Kosze na psie odchody z zasobnikiem worków – koszt zadania 10 000 zł,
4. Ptaki miasta – nowe budki i tablice edukacyjne – koszt zadania 10 000 zł,
5. Niedzielny Food Market „Śniadanie na trawie” – koszt zadania 10 000 zł,
6. Dodatkowa deratyzacja w Opolu – koszt zadania 10 000 zł,
7. Darmowe zajęcia sportowe dla rodzica z dzieckiem – koszt zadania 10 000 zł,
8. Piknik Piastowski – koszt zadania 10 000 zł,
9. Sport integruje – koszt zadania 10 000 zł,
10. V Opolski Zjazd Pojazdów PRL-u – koszt zadania 7 500 zł,
11. Aqua senior – koszt zadania 9 750 zł,

oraz 2 zadania ogólnomiejskie makro na łączną kwotę 1 480 000 zł:

1. Ścieżki rowerowe w centrum miasta – koszt zadania 530 000 zł,
2. Bezpieczni mieszkańcy Opola – zakup pojazdu dla OSP – koszt zadania 950 000 zł.²⁷

Reasumując, w ramach V edycji Budżetu Obywatelskiego Opola tj. na rok 2019 wyłoniono 23 wygrane zadania na łączną kwotę 4 279 450 zł.

²⁷ <https://www.opole.pl/wyniki-budzetu-obywatelskiego-opola-na-2019-rok/>.

Ogółem w pięciu edycjach Budżetu Obywatelskiego miasta Opola w latach 2015-2019 na realizację zadań wydano ok. 14 mln zł. W 2020 roku budżet obywatelski miasta Opola wyniesie 5,2 mln zł, w tym 1 mln zł na projekty ogólnomiejskie, a 4,2 mln zł na projekty dzielnicowe.

Do największych zalet BO zalicza się przede wszystkim: jawność i przejrzystość zarządzania publicznymi pieniędzmi, poprawę efektywności ich wykorzystania. Naukowcy zbadali, że dzięki tej formie budżetu pieniądze przeznaczone są na finansowanie tych rodzajów inwestycji publicznych, które wcześniej nie były zauważane przez urzędników. Dodatkowym pozytywnym efektem tej formy demokracji jest wzrost udziału mieszkańców w życiu społeczności i wzrost ich odpowiedzialności za rozwój miasta. Dzięki niemu wzrastają inwestycje w biedniejszych rejonach oraz inwestycje, które adresowane są do słabszych grup społecznych²⁸. Zwolennicy budżetu partycypacyjnego podkreślają przede wszystkim fakt, że taka forma zarządzania budżetem umożliwia ludziom decydowanie o wydatkach określonego miasta²⁹. Należy również podkreślić, że realizacja projektów dużych jest bardziej zauważalna przez mieszkańców w przestrzeni miejskiej, gdyż służą one większej grupie mieszkańców oraz przyczyniają się do promocji budżetu obywatelskiego wśród społeczności lokalnej. Ich realizacja wymaga większego zaangażowania, gdyż projekty te wymagają np. zastosowania przepisów o zamówieniach publicznych lub procedura ich realizacji jest bardziej skomplikowana. Dodatkowo duże projekty angażują znaczną część środków przewidzianych na daną edycję budżetu, przez co inne projekty, mimo zdobycia porównywalnej liczby głosów mieszkańców, nie mają szans na realizację. Istotny jest jednak fakt, że przez wprowadzenie budżetu obywatelskiego udało się zaktywizować mieszkańców, zachęcić ich do udziału w życiu publicznym oraz wspólnego decydowania o przeznaczeniu publicznych środków finansowych.

W ramach uszczegółowienia można jeszcze pokazać jaki był udział BO Opola w budżecie miasta, co przedstawia tabela 2.

Jak wynika z danych zaprezentowanych w tabeli 2, środki finansowe przeznaczone na budżet obywatelski miasta Opola najniższe były w 1 edycji (2015 rok) a najwyższe dopiero w 2019 roku. Mimo że kwota budżetu obywatelskiego zwiększała się, to w 2016 roku odnotowano najwyższą kwotę przypadającą na jednego mieszkańca. W 2019 roku można przyjąć, że kwota ta będzie wyższa, ale z uwagi na brak danych o liczbie mieszkańców w tym roku trudno jest określić jej wysokość³⁰.

²⁸ *Budżet Partycypacyjny w Europie*, dostęp: <http://lmb.lgo.pl/node/38>.

²⁹ A. Kuropatwa, *Budżet partycypacyjny – prezentacja, egzemplifikacja oraz ocena idei*, dostęp: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/37112/04_Alicja_Kuropatwa.pdf, s.58-59.

³⁰ Artykuł został przygotowany do druku przed zakończeniem 2019 roku.

Tabela 2. Budżet obywatelski Opola w ramach budżetu miasta w latach 2015-2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
Kwota budżetu obywatelskiego (zł)	2 000 000	2 500 000	2 500 000	2 500 000	4 300 000
Budżet miasta – dochody ogółem (zł)	647 865 066	729 760 080	858 658 786	987 197 721	1 171 113 607
Wydatki majątkowe budżetu miasta (zł)	70 979 987	96 075 555	109 012 957	222 259 245	507 523 294
Liczba ludności	118 931	118 722	128 140	128 137	128 137*
Liczba głosujących	18 117	30 631	2 931	8 948	10 159
Liczba głosów ważnych	15 152	24 662	2 741	8 552	9 874
Udział budżetu obywatelskiego w dochodach budżetu miasta (%)	0,3	0,34	0,29	0,25	0,37
Kwota budżetu obywatelskiego przypadająca na 1 mieszkańca (zł)	16,81	21,06	19,51	19,51	33,56

* brak danych statystycznych dla obliczeń przyjęto liczbę ludności na dzień 31 grudnia 2018.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych budżetu obywatelskiego oraz danych GUS.

Podsumowanie

Budżet obywatelski (partycypacyjny) jest narzędziem angażującym mieszkańców miasta do zaangażowania się w zarządzanie środkami publicznymi jest podstawą współpracy z władzami lokalnymi oraz pobudza do aktywnego działania. Należy jednak pamiętać, że budżet obywatelski tworzony jest w ramach budżetu miasta i angażuje pewną pulę środków finansowych. Stopień wpływu BO na rozwój miasta zależy w decydującej części od mieszkańców i od przyjętych do realizacji projektów (zadań). Zadania te, aby wpływały na rozwój miasta, muszą być przede wszystkim trwałe, czyli mieć jak najdłuższy okres użyteczności oraz były przydatne dla jak największej liczby mieszkańców.

W ramach pięciu edycji budżetu obywatelskiego, Opole zrealizowało ponad 100 zadań, w tym zadania duże, małe oraz dzielnicowe na łączną kwotę ok 14 mln zł. Najczęściej mieszkańcy Opola głosowali na zadania związane z infrastrukturą sportową i rekreacyjno-wypoczynkową, budową ścieżek rowerowych. Innymi zadaniami, które znalazły się również w budżecie obywatelskim miasta, są np. odkomarzanie, kosze na psie odchody i inne które mogłyby być finansowane z innej puli środków pieniężnych.

Analizując budżet obywatelski Opola, można stwierdzić, że przyjęte do realizacji zadania, zwłaszcza małe, nie są istotne dla większości mieszkańców, ale umacniają więzi w obrębie mniejszych społeczności, co stanowi podstawę do kształtowania świadomego społeczeństwa obywatelskiego.

Bibliografia

1. Budżet obywatelski Katowice, dostęp: <http://bo.katowice.eu/OBudzecie/Strony/default.aspx>, (data: czerwiec 2019).
2. Budżet miasta Opola na 2019 rok, Urząd Miasta Opola, 14 listopada 2018r. <https://www.opole.pl/wp-content/uploads/2018/11/Prezentacja-Prezydenta-i-Skarbnika-budzet-2019r.pdf>.
3. Budżet miasta Opola na 2018 rok, Urząd Miasta Opola 15 listopada 2017r. dostęp: <http://www.opole.pl/wp-content/uploads/2017/11/Prezentacja-Projekt-budzetu-miasta-Opola-na-2018-rok.pdf>.
4. Budżet Partycypacyjny w Europie, dostęp: <http://lmb.lgo.pl/node/38>.
5. <http://www.opole.pl/zwyciezcy-budzetu-obywatelskiego-2018/>.
6. <https://www.opole.pl/wyniki-budzetu-obywatelskiego-opola-na-2019-rok/>.
7. <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=667DCF4F24778F74C1257A710030C2E9&litera=B> (data czerwiec 2019).
8. <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/wroclawski-budzet-obywatelski-definicja> (data: 22 kwietnia 2016).
9. http://regranting.filantropia.org.pl/wp-content/uploads/2017/02/6_bud%C5%BCet-obywatelski.pdf, sierpień 2018.
10. http://www.24opole.pl/15914,Pierwszy_budzet_obywatelski_Opola_gotowy._Zobacz_wyniki,wiadomosc.html, 21 października 2014.
11. <http://www.opole.pl/wyniki-glosowania-na-zadania-do-budzetu-obywatelskiego-na-2017-rok/>, 10 listopada 2016r.
12. http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/37112/04_Alicja_Kuropatwa.pdf.
13. Kazimierzczak T., *Partycypacja publiczna: pojęcie, ramy teoretyczne*, [w:] *Partycypacja publiczna. O uczestnictwie obywateli w życiu wspólnot lokalnych*, pod red. Anny Olech, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011.
14. Kuropatwa A., *Budżet partycypacyjny – prezentacja, egzemplifikacja oraz ocena idei*, dostęp: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/37112/04_Alicja_Kuropatwa.pdf.
15. Langton S., *What is Citizen Participation?*, [w:] *Citizen Participation in America: Esseys on the State of the Art*, red. Langton S., Lexington Books, Lexington 1978 (za: G.P. Green, A. Haines, *Asset Building & Community Development*, Sage Publication, London 2002).
16. „Możemy więcej i lepiej”. Akademia współpracy finansowej JST-NGO” współfinansowanego ze środków Programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, dostęp: http://regranting.filantropia.org.pl/wp-content/uploads/2017/02/6_bud%C5%BCet-obywatelski.pdf, sierpień 2018.
17. Marchewka-Bartkowiak M., *Budżet obywatelski*, w: *Leksykon budżetowy*, dostęp: <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=667DCF4F24778F74C1257A710030C2E9&litera=B> (data czerwiec 2019).
18. Pierwszy Budżet Obywatelski Opola – wyniki, dostęp: http://www.24opole.pl/15914,Pierwszy_budzet_obywatelski_Opola_gotowy._Zobacz_wyniki,wiadomosc.html, 21 października 2014.
19. Regulamin Budżetu Obywatelskiego miasta Opola, Załącznik do zarządzenia Nr OR-I.0050.251.2018 Prezydenta Miasta Opola z dnia 30.04.2018 r.
20. Rybińska D., *Instytucja budżetu obywatelskiego jako narzędzie rozwoju samorządu lokalnego*, „Journal of Finance and Financial Law”, March 2018, vol. 1(17).
21. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2016r. w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta oraz zmiany nazwy gminy (Dz.U. RP Warszawa, dnia 28 lipca 2016 r. poz. 1134).

22. Regulamin Budżetu Obywatelskiego miasta Opola.
23. Regulamin Budżetu Obywatelskiego miasta Opola na 2015 rok, Załącznik do zarządzenia nr OR-I.0050.153.2014 z dnia 20 marca 2014r.
24. Regulamin Budżetu Obywatelskiego miasta Opola na 2016 rok, Załącznik do Zarządzenia NR OR-I.0050.256.2015, Prezydenta Miasta Opola z dnia 18 maja 2015. , Zmiana 1: Zarządzenia NR OR-I.0050.273.2015, Prezydenta Miasta Opola z dnia 01 czerwca 2015 r., Zmiana 2: Zarządzenia NR OR-I.0050.487.2015, Prezydenta Miasta Opola z dnia 24 września 2015.
25. Regulamin Budżetu Obywatelskiego „Nowego Opola” na 2017 r., Załącznik do zarządzenia Nr OR-I.0050.121.2017, Prezydenta Miasta Opola z dnia 10 marca 2017 r., Zmiana nr 1: zarządzenie Nr OR-I.0050.149.2017, Prezydenta Miasta Opola z dnia 24 marca 2017 r.
26. Sobol A., *Budżet obywatelski jako narzędzie rozwoju lokalnego*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 316 / 2017.
27. Sorychta-Wojczyk B., *Uwarunkowania wykorzystania budżetu obywatelskiego w administracji publicznej w Polsce*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria Organizacja i Zarządzanie” z. 78/2015.
28. Szaranowicz-Kusz M., *Budżet partycypacyjny. Jak mieszkańcy mogą współdecydować o budżecie miasta*, Fundacja Pole Dialogu, Warszawa 2014.
29. Statistical information, *Population, vital statistics and migration in opolskie voivodship in 2018*, Statistical Office in Opole, Opole 2019r.
30. Sprawozdanie z wykonania budżetu miasta Opola 2015.
31. Sprawozdanie z wykonania budżetu miasta Opola 2016.
32. Sprawozdanie z wykonania budżetu miasta Opola 2017.
33. Sprawozdanie z wykonania budżetu miasta Opola 2018.
34. Statistical information, *Structural changes of groups of the national economy entities in the REGON register in Opolskie voivodship in 2018*, Statistical Office in Opole, Opole 2019 r.
35. Tykwińska-Rutkowska D., Glejt P., *Prawna regulacja budżetu obywatelskiego, a jego praktyczna realizacja – czyli o uspołecznianiu wykonywania zadań publicznych na przykładzie rozwiązań przyjętych w Trójmieście*, „Gdańskie Studium Prawnicze”, Tom XXXIV, 2015,
36. Uchwała budżetowa miasta Opola na 2018 rok.
37. Uchwała budżetowa miasta Opola na 2019 rok.
38. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym Dz. U. 1990 Nr 16 poz. 95 ze zm.
39. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym Dz. U. 1998 Nr 91 poz. 578 ze zm.
40. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa Dz. U. 1998 Nr 91 poz. 576 ze zm.
41. Wygnański J.J., Długosz D., *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, Warszawa 2005.
42. Wrocławski budżet obywatelski, dostęp: <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/wroclawski-budzet-obywatelski-definicja> (data: 22 kwietnia 2016).
43. Wniosek o dokonanie zmian granic miasta Opola, Rada Miasta Opola, Opole, 31 marca 2016 r.
44. Wyniki głosowania na zadania do Budżetu Obywatelskiego na 2016 rok.
45. Wyniki głosowania na zadania do Budżetu Obywatelskiego na 2017 rok, dostęp: <http://www.opole.pl/wyniki-glosowania-na-zadania-do-budzetu-obywatelskiego-na-2017-rok/>, 10 listopada 2016r.

Dane kontaktowe:

d.rajchel@po.edu.pl